

ዳኞች :- ሐገሥ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች :- ሕብረት ባንክ /አ.ማ/ - ነገረ ፈጅ ንጉሴ ኪዳኔ ቀረቡ።

ተጠሪ :- አቶ ዓሊ አብዱ - ጠበቃ አቶ ደምሴ ልዑልሰገድ ቀረቡ።

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው። ክርክሩ የተጀመረው በሰሜን ጎንደር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ነው። በዚህ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በተጠሪ ላይ በፍርድ የተወሰነላቸው ገንዘብ እንዳለ በመግለፅ ወሐቢይ መሐመድ የአፈፃፀም ክስ አቅርቦል። በአፈፃፀሙ ንብረትነቱ የተጠሪ የሆነ የሰሊጥ ማበጠሪያ ማሽን ድርጅት መጋዘን የተያዘ በመሆኑ አመልካች በክርክሩ ጣልቃ ገብቶ በሰሊጥ ማበጠሪያ ድርጅቱ መጋዘን የብድር መያዣ በመሆኑ የቀዳሚነት መብት አለኝ። ሌሎች የፍርድ ባለመብቶች የሰሊጥ ድርጅቱ ሲሸጥ ከእኔ የተረፈ ገንዘብ ከተገኘ በተረፈው ላይ ብቻ ነው ፍርድ የማስፈፀም መብት ያላቸው የሚል ጥያቄ አቅርቧል። የዚህ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የአመልካችን ጥያቄ ተቀብሎ የሀራጅ ማስታወቂያው በሬድዮና በቴሌቪዥን እንዲነገር ትዕዛዝ ከሰጠ በኋላ የሀራጅ ማስታወቂያው ሳይነገር የቀረ መሆኑ የሥር ፍርድ ቤት ትዕዛዝ ያሳያል። ከዚህ በኋላ አመልካች በአዋጅ ቁጥር 97/90 በተሰጠው ሥልጣን መሠረት በመያዣነት የያዘውን የሰሊጥ ማበጠሪያ ድርጅት መጋዘን ሸጦ ቀሪ ገንዘብ ከተገኘ ለሌሎች የፍርድ ባለመብቶች ለማከፋፈል እንዲችል ፍርድ ቤቱ ትዕዛዝ እንዲሰጥለትና መያዣውን በፍርድ ቤት ትዕዛዝ በሐራጅ ለመሸጥ የተጀመረው አፈፃፀም እንዲቆም ጥያቄ አቅርቧል። የዚህ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የአመልካችን ጥያቄ በመቀበል አመልካች በአዋጅ ቁጥር 97/90 በተሰጠው ሥልጣን መሠረት መያዣውን እንዲሸጥ ትዕዛዝ ሰጥቷል። በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ተጠሪ ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርቦል። የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ አመልካች በመያዣ የያዘውን የሰሊጥ ማበጠሪያ ድርጅት መጋዘን እንዲሸጥ እድል ተሰጥቶት ጨረታ ማስታወቂያ ካወጣ በኋላ የተወው በመሆኑ በአዋጅ ቁጥር 97/90 መያዣውን በራሱ የመሸጥ መብቱን ትቷል። ስለሆነም የሐራጅ ሥርዓቱ መከናወን ያለበት አፈፃፀሙን በጀመረው የዚህ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በኩል እንጂ በአመልካች በኩል መሆን የለበትም በማለት ወስኗል።

አመልካች የካቲት 15 ቀን 2003 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካች መያዣውን የመሸጥ መብቱን ከፈቃዱ ለቋል በሚል የተሳሳተ የሕግ ትርጉም በመስጠት በአዋጅ ቁጥር 97/90 መያዣውን በመሸጥ ብድራችንን የመሰብሰብ መብታችንን የሚያሳጣ ውሳኔ ወስኗል። ይኸም መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክቷል። ተጠሪ በበኩላቸው ግንቦት 22 ቀን 2003 ዓ.ም በተፃፈ መልስ የዞኑ ክፍተኛ ፍርድ ቤት የሰሊጥ ማበጠሪያ ድርጅቱን ለመሸጥ የመጀመሪያ ሐራጅ እንዲወጣ ካደረገ በኋላ አመልካች መያዣውን በአዋጅ ቁጥር 97/90 እንዲሸጥ በማለት የሰጠውን ትዕዛዝ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሻረው ባግባቡ ነው መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበትም በማለት ተከራክረዋል፤ አመልካች የመልስ መልስ አቅርበዋል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር ያቀረበው ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አመልካች መያዣውን የመሸጥ መብቱን በፍላጎቱ ትቶቷል። ሁለተኛ መያዣውን በአዋጅ ቁጥር 97/90 መሠረት ለመሸጥ ያቀረበው ጥያቄ ተገቢነት የለውም በማለት የሰጠው ውሳኔ በአግባቡ ነው? ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል። ጉዳዩን እንደመረመርነው አመልካች የፍርድ ባለዕዳ የሆኑትን የተጠሪ ሰሊጥ ማበጠሪያ ድርጅት መጋዘኖች በመያዣነት የያዘ መሆኑ አመልካችና ተጠሪ የሚካካዱበት ነጥብ አይደለም። የመንግስትም ሆኑ የግል ባንኮች ለአበደሩት ብድር ዋስትና እንዲሆን የያዙትን የማይንቀሳቀስ ንብረት የፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ በሐራጅ በመሸጥ ለአበደሩት ብድር መክፈያነት ሊያውሉ የሚችሉበት ሥልጣንና ኃላፊነት በአዋጅ ቁጥር 97/90 በሕግ አውጭው ተሰጥቷቸዋል። ሕግ አውጭው በአገሪቱ የሚገኙ ባንኮች በውል የያዙትን የመያዣ ንብረት ራሳቸው በሐራጅ ሸጠው ዕዳቸውን ለመሰብሰብ የሚያስችላቸው ሥልጣን የሰጠበት ዋነኛው ምክንያት የገንዘብ ተቋማቱ መያዣውን በፍርድ ቤት ትዕዛዝ በማሸጥ ያበደሩትን ገንዘብ ለማስመለስ በሚጥሩበት ጊዜ የተለያዩ ችግሮች ስለሚያጋጥሟቸውና በዚህ ምክንያት ዕዳቸውን ለመሰብሰብና መያዣውን በወቅቱና በዋጋቸው ለመሸጥ የማይችሉ በመሆናቸው መሆኑን በአዋጅ ቁጥር 97/90 መግቢያ ላይ በግልፅ አስቀምጧል። ሕግ አውጭው የገንዘብ ተቋማቱ በመያዣ የያዙትን ንብረት በሐራጅ ሲሸጡ በፍትሐብሔር ሥነሥርዓት ሕግ ከአንቀፅ 394 እስከ አንቀፅ 449 ያሉትን ድንጋጌዎች እንደ አግባብነታቸው የመከተል ኃላፊነት ያለባቸው መሆኑን በአዋጁ አንቀፅ 6 ከመደንገጉም በላይ በሽያጭ ሂደቱ ሕግን በመተላለፍ ሽያጩን ቢፈፅም ባንኩ በባለ ዕዳው ላይ ለሚያደርሰው ጉዳት ተጠያቂነት ያለበት መሆኑ በአዋጁ አንቀፅ 7 በግልፅ ተደንግጓል።

ስለሆነም አመልካች በመያዣነት የያዘውን የተጠሪ ሰሊጥ ማበጠሪያ ድርጅት መጋዘን በራሱ በሐራጅ የመሸጥና ዕዳውን የመሰብሰብ መብት ያለው መሆኑ በአዋጅ ቁጥር 97/90 አንቀፅ 3 በግልፅ ተደንግጓል። አመልካች ይህንን በሕግ የተሰጠውን ሥልጣን ለመጠቀም የፍርድ ቤት ውሳኔም ሆነ ፈቃድ አያስፈልገውም። አመልካች ከዚህ በፊት መያዣውን የመሸጥ መብቱን በፈቃዱ ትቶታል የሚለው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ምክንያት ሕግ አውጭው ከጅምሩ አዋጅ ቁጥር 97/90 በማወጅ ባንኮች መያዣቸውን ለመሸጥ የሚያስችላቸውን ሥልጣንና ኃላፊነት የሰጠበትን መሠረታዊ ዓላማ ያላገናዘበና የሕግ መሠረት የሌለው በመሆኑ ተገቢ ሆኖ አላገኘውም። ስለሆነም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካች በመያዣነት የያዘውን የተጠሪን የሰሊጥ ማበጠሪያ ድርጅት መጋዘን በአዋጅ ቁጥር 97/90 ራሱ መሸጥ አይችልም። የሐራጅ ሽያጩ በዞኑ ክፍተኛ ፍርድ ቤት በኩል ይፈፀም በማለት የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሣኔ ተሽሯል።
2. የሰሜን ጎንደር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሣኔ ፀንቷል።
3. በዚህ ፍርድ ቤት የወጣውን ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ። መዝገቡ ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/መ